

“ข้อมูลสารสนเทศกับทางออกของการเมืองไทย ในสภาพที่แตกต่างแนวความคิด”

Information and the Way Out of Thai Politics under the State (Condition) of Contrasting Views (Opinions)

รองศาสตราจารย์ฐปนรรต พรหมอินทร์ *

บทคัดย่อ

การนำเสนอ เผยแพร่ ถ่ายทอดข้อมูลข่าวสารสนเทศทางการเมืองผ่านสื่อต่าง ๆ ของกลุ่มคนที่มีความคิดเห็นที่แตกต่างกรณีศึกษากลุ่มพันธมิตรประชาชนเพื่อประชาธิปไตย และกลุ่มแนวร่วมประชาธิปไตยต่อต้านเผด็จการแห่งชาติ มีการกล่าวหา โจมตี และตอบโต้ซึ่งกันและกัน ล้วนแล้วแต่เป็นการนำเสนอข้อมูลที่เป็นประโยชน์สำหรับฝ่ายตน และให้ผลร้ายกับอีกฝ่ายหนึ่ง ประชาชนจึงจำเป็นที่จะต้องมีการรับรู้ข้อมูลข้อเท็จจริงจากหลากหลายสื่อ ประกอบกับการใช้ความคิดไตร่ตรองอย่างรอบด้านด้วยสัมมาสติ การเห็นปัญหาเดียวกัน และการมีเป้าหมายร่วมกัน รวมทั้งการมีแนวคิดเสียสละประโยชน์ส่วนตัวเพื่อส่วนรวม การเมืองไทยก็สามารถที่จะหาทางออกได้อย่างสันติ

Abstract

This paper explains the presentation, dissemination and transmission of political information through media sources of groups with contrasting opinions. Two groups in the case study include the People's Alliance for Democracy (PAD) and the United Front of Democracy against Dictatorship (UFDD). In the condemnation and retortation between both sides, they mainly utilized the information benefiting their own sides and jeopardizing the other. Thus, it was necessary for people to receive information from various media sources in combination with having comprehensive and righteous consideration, perceiving the same problem, and sharing common goal. In addition, they need to have idea of sacrificing personal interests for the benefit of collective interests. Then, Thai politics can find the way out peacefully.

* ร.บ., ร.ม. (การเมืองการปกครอง) จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ประธานกรรมการประจำสาขาวิชารัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัย
ธรรมาธิราช

ข้อเท็จจริงของความขัดแย้งจากข้อมูล ข่าวสาร

ในอดีตคนไทยไม่นิยมการเผชิญหน้า (confrontation) มีความเกรงใจต่อเจ้าหน้าที่บ้านเมืองและผู้ใหญ่ มีความอดทนอดกลั้นสูง แต่ปัจจุบันคนไทยยอมรับการเผชิญหน้า มีความกล้าวิพากษ์วิจารณ์ผู้อื่นต่อหน้า มีความเกรงใจต่อเจ้าหน้าที่ของรัฐน้อยลง รวมทั้งไม่ค่อยมีความอดกลั้นอดทน

“ปธ. มูลนิธิราชประชาฯ” เนะยุติแตกแยก

รักในหลวงให้ “อยู่ - กลับ” บ้าน

(มติชนรายวัน 30 ตุลาคม 2551)

คุณข่าวจ้างฟังโฟนอิน เสือแดง! ปิดล้อม

“ไทยพีบีเอส”

(เดลินิวส์ 4 พฤศจิกายน 2551)

“พิภพ” ชี้ตำรวจบุกรุกช่วย “แม่” เลิกแก้ รธน.

ปัญหาจะจบ

(มติชนออนไลน์ 6 พฤศจิกายน 2551)

จากตัวอย่างการนำเสนอพาดหัวข่าวข้างต้นสะท้อนถึงสถานการณ์ทางการเมืองไทยที่เกิดขึ้นได้อย่างชัดเจน ความคิดเห็น มุมมองของประชาชนที่มีความแตกต่างและมีการแบ่งแยกกันออกเป็น 2 ฝ่าย คือ กลุ่มพันธมิตรประชาชนเพื่อประชาธิปไตย ซึ่งใช้สีเหลืองเป็นสัญลักษณ์ หรือกลุ่มเสื้อเหลือง โดยมีแกนนำสำคัญประกอบด้วย นายสนธิ ลิ้มทองกุล พลตรีจำลอง ศรีเมือง นายพิภพ ธงไชย นายสุริยะใส กตะศิลา และนายศิริชัย ไม้งาม ซึ่งเป็นกลุ่มที่ต่อต้าน พ.ต.ท. ทักษิณ ชินวัตร อดีตนายกรัฐมนตรี ขณะที่อีกฝ่ายหนึ่งคือ กลุ่มแนวร่วมประชาธิปไตยต่อต้านเผด็จการแห่งชาติ (นปช.) ซึ่งมีแกนนำสำคัญ เช่น

นายวีระ มุกลิกพงศ์ ผศ.ดร. เมธาพัฒน์ โพธิ์ธีรโรจน์ เป็นต้น กลุ่มนี้ใช้สีแดงเป็นสัญลักษณ์ หรือกลุ่มเสื้อแดง หรือเป็นที่รู้จักกันในนาม “กลุ่มคนรักทักษิณ” ซึ่งเป็นกลุ่มที่ให้การสนับสนุน พ.ต.ท. ทักษิณ ชินวัตร ความคิดเห็น มุมมองที่แตกต่างกันนี้เหตุสำคัญประการหนึ่งเป็นผลมาจากการสื่อสารข้อมูลสารสนเทศนับจากวิกฤตเศรษฐกิจใน พ.ศ. 2540 เป็นต้นมา ได้มีการแข่งขันของกลุ่มธุรกิจทางด้านสื่อสารมวลชน โดยเฉพาะสื่อหนังสือพิมพ์ แต่สื่อวิทยุกระจายเสียงนั้นยังมีบทบาทเป็นเครื่องมือของรัฐในการสร้างความชอบธรรมแก่ระบบการปกครอง โดยรัฐมักเข้าไปแทรกแซงการนำเสนอข่าวอยู่เสมอ การเข้ามาดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีของ พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร ก็ได้มีบทบาทและส่งเสริมให้เกิดมีการใช้สื่อในช่องทางต่างๆ อย่างหลากหลายและกว้างขวาง ในการสื่อสารทางด้านการเมืองได้มีการส่งข้อมูลข่าวสารผ่านสื่อในลักษณะของการบูรณาการ ทั้งโดยสื่อวิทยุ ซึ่งมีทั้งของรัฐและวิทยุชุมชน โทรทัศน์ ทั้งของรัฐและของเอกชน รวมถึงสื่ออินเทอร์เน็ต เป็นต้น

โดยเฉพาะสื่ออินเทอร์เน็ตได้กลายเป็นสื่อใหม่และกำลังมีอิทธิพลอย่างมากในการถ่ายทอดข้อมูลข่าวสาร โดยเว็บไซต์สำคัญที่มีผู้คนสนใจเปิดรับมากคือ เว็บ manager.co.th ซึ่งมีจุดเด่นคือ การมีปฏิสัมพันธ์กับผู้ใช้ ความเป็นมิตรมีเดีย รวมทั้งการมีเนื้อหาข่าว ภาพนิ่ง และความเห็นของผู้อ่านด้วย ในเว็บนี้ยังมีคลิปวิดีโอภาพ คลิปเสียง สไลด์ภาพชุด และการถ่ายทอดสดข่าวและรายการทีวีจากช่อง ASTV และวิทยุผู้จัดการ FM.97.75 ประเด็นการนำเสนอสำคัญคือการประกาศจุดยืนที่จะทำหน้าที่ตรวจสอบรัฐบาล ทั้งรัฐบาลชุดที่มีพรรคไทยรักไทยเป็นแกนนำ และเรื่อยมาจนถึงรัฐบาลชุดที่มีพรรคพลังประชาชนเป็นแกนนำ*

* รัฐบาลชุดที่มีพรรคไทยรักไทยเป็นแกนนำ มีนายกรัฐมนตรีคือ พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร ซึ่งต่อมาพรรคไทยรักไทยนั้นถูกคำสั่งคณะกรรมการการเลือกตั้งให้ยุบพรรค ทำให้สมาชิกพรรคไทยรักไทยย้ายมารวมตัวกันที่พรรคพลังประชาชน โดยรัฐบาลชุดนี้มีนายกรัฐมนตรี 2 คน คือ นายสมศักดิ์ สุนทรเวช และคนถัดมาคือ นายสมชาย วงศ์สวัสดิ์

หากได้ติดตามการเคลื่อนไหวของกลุ่มพันธมิตรประชาชนเพื่อประชาธิปไตยในช่วงที่ผ่านมา จะพบว่าเครื่องมือสำคัญที่ใช้กันอย่างสม่ำเสมอคือ มีการเน้นนำหนักการนำเสนอข้อมูลข่าวสารการเมือง ที่เป็นการโจมตีการทำงานของรัฐบาล ด้วยการใช้ ถ้อยคำที่รุนแรง รวมถึงการตอบโต้ผู้ที่ไม่เห็นด้วย กับฝ่ายของตนทุกกรณี

ส่วนสื่อวิทยุกระจายเสียงนั้น จากการที่มีการเปิดสายโทรศัพท์หรือที่เรียกกันว่า open line แล้ว จะเห็นว่าประชาชนได้มีการแสดงความคิดเห็น อย่างหลากหลายจนบางครั้งอาจกล่าวได้ว่ามีความเสี่ยงที่จะนำไปสู่การละเมิดสิทธิส่วนบุคคลของผู้อื่น

อย่างไรก็ตามก็ได้มีการตอบโต้ทางเว็บไซต์ ของกลุ่มคนรักทักษิณด้วยเช่นกัน โดยพยายามให้ ข้อมูลเพื่อชี้แจงข้อกล่าวหาอันเป็นผลจากการดำเนินการในเรื่องต่างๆ โดยเฉพาะรัฐบาลที่มี พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร เป็นผู้นำ ขณะเดียวกันคนกลุ่มนี้ก็ได้นำการตอบโต้กลุ่มพันธมิตรประชาชนเพื่อประชาธิปไตย ทั้งที่ผ่านสื่อโทรทัศน์ช่อง PTV และผ่านเว็บไซต์ เช่น เว็บประชาไทย เว็บทักษิณแฟนคลับ หรือเว็บชมรมพิทักษ์รัฐธรรมนูญ เป็นต้น

บทบาทของสื่อมวลชนกับการการเมือง

สื่อมวลชนคือ สื่อกลางที่จะนำข่าวและความรู้ไปสู่มหาชน เช่น หนังสือพิมพ์ วิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์ และภาพยนตร์ ขณะที่สื่อสารมวลชน หมายถึง การติดต่อสื่อสารสู่มหาชนโดยอาศัยเครื่องมือหรือสื่อกลางต่างๆ ซึ่งอาจเป็นสื่อสิ่งพิมพ์ เช่น หนังสือพิมพ์และนิตยสาร หรือวารสาร และสื่อประเภทอิเล็กทรอนิกส์ เช่น วิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์ คอมพิวเตอร์ และโทรศัพท์มือถือ เป็นต้น ในสังคมที่มีความสลับซับซ้อนและประกอบด้วย ประชาชนจำนวนมาก สื่อมวลชนจะทำหน้าที่รายงาน ข่าวสารเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในสังคมและภายนอก สังคมให้ประชาชนได้รับทราบ รวมถึงแสดงความคิดเห็น วิพากษ์วิจารณ์เกี่ยวกับเหตุการณ์หรือข้อเท็จจริง

ที่เกิดขึ้น ซึ่งสามารถก่อให้เกิดอิทธิพลในทางอ้อม ชักชวนให้ประชาชนมีความรู้สึกคล้อยตาม หรือเปลี่ยนแปลงทัศนคติและพฤติกรรมไปในแนวทางที่ สื่อมวลชนต้องการได้

ในปัจจุบัน นับตั้งแต่มีการเปิดโอกาสให้มี สื่อเสรี โดยรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2540 ที่บัญญัติให้มีการจัดตั้งองค์กรของรัฐ ขึ้นมาทำหน้าที่จัดสรรคลื่นความถี่ที่ใช้ในการส่ง วิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์ ทำให้เกิดมีความเป็นอิสระในการนำเสนอข่าวสารในแง่มุมหลายๆ ด้าน ไม่ใช่นำเสนอข่าวสารของรัฐบาลหรือหน่วยราชการ เท่านั้น โดยเจ้าหน้าที่ของรัฐไม่มีอำนาจที่จะตรวจสอบก่อนทำโฆษณาเผยแพร่ เว้นแต่จะกระทำใน ช่วงเวลาที่ประเทศอยู่ในภาวะการล่มสลายหรือ การรบเท่านั้น

ผู้รับสารกับสารที่ได้รับ

การเลือกเปิดรับสารและเลือกสนใจ (Selective Exposure or Selection Attention) เป็นกระบวนการภายในบุคคลที่พิจารณาว่าพร้อมที่จะเปิดรับสารหรือไม่ จะเลือกรับสารประเภทไหน จากสื่อใด หรือเลือกที่จะรับสื่อที่มีความน่าสนใจ กับสารที่สอดคล้องของแต่ละบุคคล โดยแนวโน้ม ที่ผู้รับสารสนใจเลือกหรือเปิดรับข่าวสารจากแหล่ง สารหนึ่งแหล่งสารใดมักจะนำไปเพื่อสนับสนุน ทัศนะเดิมที่ตนเองเคยมีอยู่และหลีกเลี่ยงข่าวสารที่ ขัดแย้งกับความรู้สึกนึกคิดของตนเอง

การสื่อสารทางการเมืองในภาวะวิกฤต จำเป็นต้องอาศัยความหลากหลายของข้อมูล เพราะข้อมูลที่หลากหลายนำมาซึ่งการคัดกรองข้อมูลที่ ดีและสมบูรณ์ที่สุด หากผู้รับสารได้รับข้อมูล ทางเดียวหรือด้านเดียวแล้วจะมิได้ทำให้วิกฤตการณ์ ต่างๆ ในสังคมได้รับการเยียวยาแต่ประการใด หากแต่การได้รับรู้รับฟังการสื่อสารจากสังคมในด้าน ต่างๆ อย่างรอบด้านจะทำให้เกิดการแสวงหาทาง เลือกที่ดี ฉะนั้นการปิดกั้นมิให้คนในสังคมรับข้อมูล

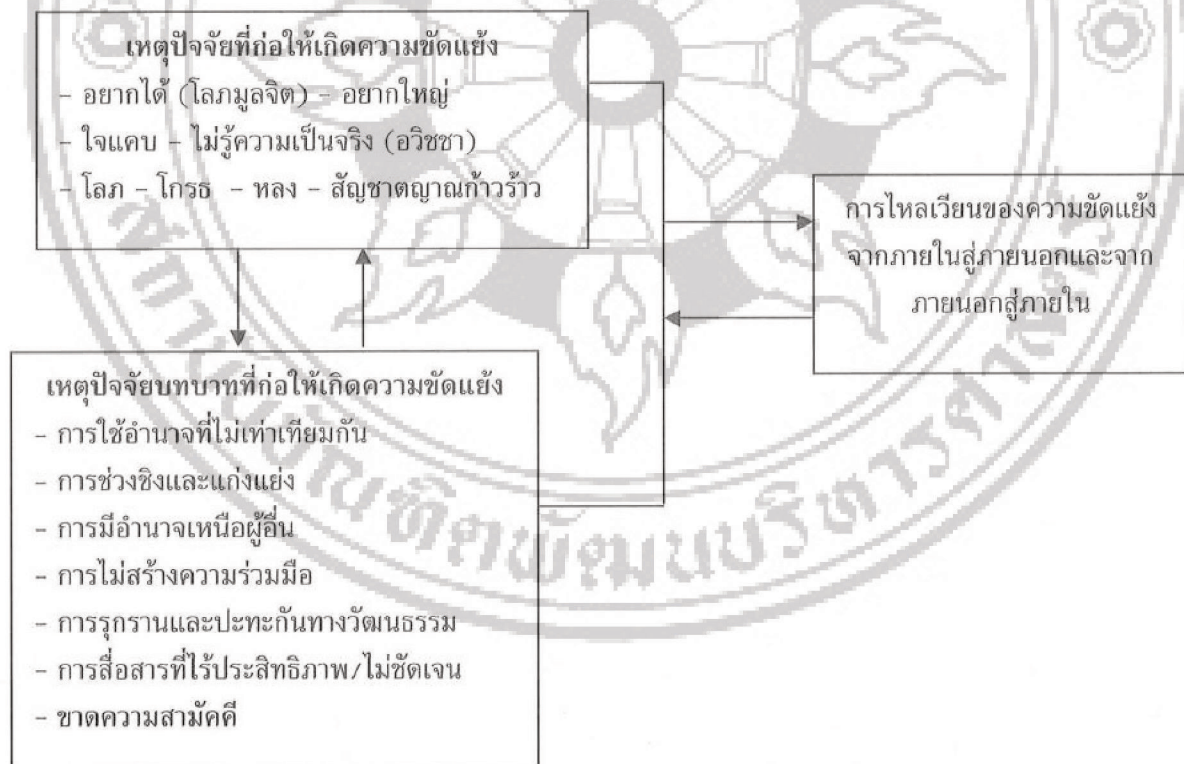
ที่หลากหลายหรือการเลือกเปิดรับข่าวสารเฉพาะที่ตรงกับตนเองแล้ว วิกฤตการณ์ก็คงมิได้รับการแก้ไข และโดยเฉพาะอย่างยิ่งอาจนำไปสู่วิกฤตที่รุนแรงมากขึ้น

ข้อสังเกตที่น่าสนใจประการหนึ่งและน่าจะเป็นปัญหาอย่างยิ่งในสังคมไทยในขณะนี้คือ เป้าหมายของการสื่อสารทางการเมืองที่แต่ละฝ่ายกำลังกระทำอยู่นั้นเป็นเป้าหมายเดียวกันหรือไม่ เป็นจุดหมายปลายทางเดียวกันหรือไม่ เพราะหากทุกฝ่ายมีเป้าหมายเดียวกันแล้ว การหาทิศทางร่วมกัน เพื่อใช้เป็นพื้นฐานการปฏิบัติสำหรับก้าวไปสู่เป้าหมายนั้นก็น่าจะเกิดขึ้นได้ไม่ยาก

เหตุแห่งความขัดแย้ง

ปัญหาความขัดแย้งที่ปรากฏอยู่ในสถานการณ์ทางการเมืองไทยในทุกวันนี้อาจกล่าวได้ว่าความทันสมัยหรือความคล่องตัวของช่องทางการสื่อสารที่เกิดขึ้น ได้กลายมาเป็นจุดอ่อนของการสื่อสารและนำมาสู่ปัญหาความขัดแย้งได้ ดังที่ วันชัย วัฒนศัพท์ (2537: 23) เห็นว่า ปัญหาที่เกิดขึ้นคือ “วิจารณ์ญาณในการกลั่นกรอง” เพราะการที่มีข้อมูลมากมาย ซึ่งสามารถแสวงหาได้จากสื่อสิ่งพิมพ์หรืออินเทอร์เน็ต ถ้าขาดซึ่งการกลั่นกรองข้อมูลอย่างมีวิจารณ์ญาณหรือขาดการแยกแยะ วิเคราะห์ และสังเคราะห์แล้ว ก็นำไปสู่การเกิดความขัดแย้งได้เช่นเดียวกัน

เหตุปัจจัยที่ก่อให้เกิดความขัดแย้งอาจสรุปดังภาพต่อไปนี้

ภาพที่ 1 ปัจจัยที่ก่อให้เกิดความขัดแย้ง

ที่มา : พระมหาหรรษา ธมฺมหาโส (2551)

จากความคิดเห็นที่แตกต่างกันของบุคคล
2 ฝ่าย จนนำไปสู่ปัญหาความขัดแย้งถึงขั้นมีการ
ทำร้ายร่างกายจนถึงชีวิตดังข่าวที่ปรากฏตามสื่อต่าง ๆ
มิใช่ว่าจะไม่มีทางออกในการแก้ไขวิกฤตที่เกิดขึ้น

การคิดอย่างสร้างสรรค์ หรือการคิดในทางบวก
โดยเปลี่ยนความคิดที่ว่า ทางออกทุกทางออกมีปัญหา
เป็นปัญหาทุกปัญหามีทางออก และใช้หลักพื้นฐาน
ในการแก้ไขความขัดแย้งดังภาพที่ปรากฏ

ที่สามารถเห็นจิตใจ เห็นความคิดของตนเองได้ การมีสัมมาสติอันเป็นสติที่ก่อให้เกิดการดำเนินชีวิต ที่ถูกต้องตามทำนองคลองธรรม อันประกอบด้วย ความรู้สึกตัว ไม่ลุ่มหลงมัวเมา ไม่ถูกครอบงำด้วยความโลภ ความโกรธ ความหลง เดินทางสายกลาง เห็นตามความเป็นจริง ไม่ใช่เห็นสถานการณ์แบบเข้าข้างตนเอง หรือไม่ใช่ไม่ยอมรับความจริง ดังนั้น เมื่อทั้ง 2 ฝ่ายใช้สัมมาสติแล้ว ก็จะนำไปสู่การเกิดปัญญา ความขัดแย้งอันเกิดจากความคิดเห็นต่าง ก็จะสามารถแก้ไขได้

ในทางรัฐศาสตร์ ที่เกี่ยวกับการเมืองการปกครอง มีทางออกอีกทางหนึ่งคือ “คุณธรรม” คุณธรรมมีความสำคัญทั้งสำหรับผู้ที่จะทำหน้าที่ปกครองประเทศและสำหรับประชาชนผู้อยู่ใต้ปกครอง คุณธรรมนั้น คือ “การเสียสละประโยชน์ส่วนตัวเพื่อประโยชน์ส่วนรวม” หรือ “การเสียสละประโยชน์ส่วนตัวเพื่อส่วนรวม” เพราะในการดำเนินกิจกรรมทางการเมืองนั้น ต้องได้บุคคลผู้ที่มีความเสียสละ เข้ามาทำงานเพื่อประชาชน ประเทศชาติ จึงจะดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ไปได้อย่างราบรื่นและตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนอย่างแท้จริง ขณะเดียวกันประชาชนผู้อยู่ใต้ปกครองไม่ว่าจะเป็น

กลุ่มใด ฝ่ายใดก็ตามก็ต้องมีคุณธรรมข้อนี้เช่นเดียวกัน เพราะหากประชาชนเอาแต่เรียกร้องให้ผู้ปกครองทำเพื่อตนเองอย่างเดียว แต่ไม่ได้ถามตัวเองว่าตนได้เสียสละประโยชน์ส่วนตัวอะไรบ้างเพื่อประเทศชาติแล้ว การบริหารประเทศก็คงประสบกับปัญหาเช่นที่เกิดขึ้นทุกวันนี้

สรุป

ผู้ที่มีบทบาทในการบริหารประเทศไม่ว่าจะเป็นฝ่ายบริหาร ฝ่ายนิติบัญญัติ หรือฝ่ายตุลาการ รวมทั้งประชาชนทุกคน ทุกกลุ่ม ทุกฝ่าย คงต้องถามตัวเองว่า ตนได้เสียสละประโยชน์ส่วนตัวเพื่อส่วนรวมจริงแท้ตามข้อกล่าวอ้างแล้วหรือไม่ การการถ่ายข้อมูลข่าวสารสนเทศอย่างมหาศาล ทุกสื่อ ทุกช่องทางนั้น เป็นข้อมูลสารสนเทศที่เป็นประโยชน์ต่อส่วนรวมอย่างแท้จริงหรือไม่ เพื่อนำไปสู่ความสงบสุขของบ้านเมือง หรือแท้จริงแล้วทุกฝ่าย ทุกคน ต้องการใช้ข้อมูลข่าวสารสนเทศเพื่อนำไปสู่การใช้ความรุนแรงทางการเมืองกันแน่ ประเด็นนี้จึงเป็นโจทย์สำคัญที่บรรณารักษ์ และผู้ที่ทำหน้าที่ให้บริการสารสนเทศ รวมทั้งประชาชนผู้รับสารต้องตระหนักและยอมต้องอาศัยพิจารณาณอย่างยิ่ง

บรรณานุกรม

- คงศักดิ์ ก้านไพจิตร. (2550). *สติปัญญาในชีวิต*. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: หจก. หอรัตนชัยการพิมพ์
- บุญเลิศ ศุภดิolk. (2527). *สิทธิการสื่อสารในประเทศไทย*. กรุงเทพฯ: สถาบันไทยคดีศึกษา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ และมูลนิธิโครงการตำราสังคมศาสตร์จากมนุษยศาสตร์.
- พรศักดิ์ ผ่องแผ้ว. (2526). *ข่าวสารการเมืองของคนไทย*. กรุงเทพฯ: เจ้าพระยาการพิมพ์.
- พระมหาหรรษา ธมฺมหาโส. (2551). “การจัดการความขัดแย้งอย่างสันติวิธีและการสื่อสารทางการเมืองในภาวะวิกฤต” ในเอกสารการสอนชุดวิชาการศึกษาสื่อสารทางการเมือง. สาขาวิชารัฐศาสตร์. มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช นนทบุรี สำนักพิมพ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช สาขาวิชารัฐศาสตร์. (2551). *การสื่อสารทางการเมือง*. นนทบุรี สำนักพิมพ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช สาขาวิชารัฐศาสตร์. (2548). *สหวิทยาการทางรัฐศาสตร์*. นนทบุรี สำนักพิมพ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- วันชัย วัฒนศัพท์. (2537). *ความขัดแย้ง: หลักการ และเครื่องมือแก้ปัญหา*. ขอนแก่น: โรงพิมพ์ศิริภักดิ์ ออฟเซ็ท.